

Creativiteit Gebundeld

Creativiteit Gebundeld

In de verhalen van...

Henk Bloemen
Riet van der Hoeven
Joske Jansen
Rens Janssen
Tel Liane
Ilonka de Ridder-Lebon
Fred Vergeer
Aart van de Wijdeven

Brave New Books

Omslagontwerp Aart van de Wijdeven

INHOUDSOPGAVE:

<i>Voorwoord</i> Robbert Welagen	blz. 7
<i>Toch</i> Henk Bloemen	blz. 9
<i>Uit Naam der Liefde</i> Riet van der Hoeven	blz. 47
<i>Tante Tilda</i> Joske Jansen	blz. 67
<i>Goede Bedoelingen</i> Rens Janssen	blz. 97
<i>Dodendans</i> Tel Liane	blz. 123
<i>Paul en Lilianne</i> Ilonka de Ridder-Lebon	blz. 141
<i>De Postbode</i> Fred Vergeer	blz. 167
<i>Wat waait het hier</i> Aart van de Wijdeven	blz. 181

VOORWOORD

De verhalen in deze bundel zijn ontstaan tijdens de cursus ‘Proza schrijven’ aan De Schrijversvakschool. Acht dinsdagavonden kwamen de cursisten bijeen onder mijn begeleiding, van 3 oktober tot 12 dec 2017, in De Muzerije in Den Bosch - mooi gelegen vlak achter de Sint-Janskathedraal. Thuis werden de teksten geschreven, in de les bespraken we ze. Of een verhaal nu autobiografisch was of niet, dat deed er niet echt toe. Het ging vooral om de tekst. Die moest zo goed mogelijk worden en voor zich spreken. De insteek van de cursus was dat ieder aan één verhaal schreef en dat ook afrondde. Zoals u ziet is dat prima gelukt.

Er is niet één schrijfmethode die op ieder verhaal toegepast kan worden. De ene cursist schrijft lange zinnen, de andere korte. De ene schrijver wil een verhaal met veel plot, de andere juist met weinig gebeurtenissen. Schrijven (en lesgeven over schrijven) is maatwerk; elk verhaal is anders, omdat achter ieder verhaal een ander mens schuilgaat met een eigen visie op literatuur en leven, op taal en stijl, op verhalen en personages. Dat maakt de inhoud van deze bundel zo divers.

De beste verhalen houden niet op nadat je gestopt bent met lezen. Soms verschijnt er maanden later een beeld of een scène uit een verhaal voor je geestesoog, zomaar, terwijl je iets anders aan het doen bent. Het rode fietsje uit het verhaal van Fred, bijvoorbeeld. Of het afgebrande huis uit het verhaal van Riet. Zulke dingen laten zich niet afdwingen. Het gebeurt gewoon. Dat is de kracht van verbeelding en literatuur.

Robbert Welagen (Docent Proza Schrijversvakschool)

Toch

Henk Bloemen
TOCH

Toch

“Slechts dit wordt de goden ontzegd:
de macht om het verleden te herscheppen”.

- Aristoteles -

‘Ik kom mijn moeder halen, zij is hier in het archief.’

In de grote kale hal van het internaat staat ze voor de balie. Een jonge vrouw, lang haar in een staart bij elkaar gehouden, modieus gekleed, laarzen onder een donkere lange jas.

‘Een momentje, dan zal ik haar voor u halen of kent u de weg hier.’

‘Graag’

Het is de eerste keer dat Roos het internaat binnen gaat, een groot gebouw, alleen in het veld, omringd door bomen en struiken. De takken zijn nu kaal, maar in de zomer onttrekken de bladeren een groot deel van het gebouw aan het zicht. Hoge ramen op de begane grond en de eerste verdieping verraden de vorm van de kamers en zalen in het gebouw, nog versterkt door het koude tl-licht dat bij de eerste schemering naar buiten straalt. In het hoge dak zijn een klein aantal dakkapellen te zien. Tegenwoordig blijft een deel van het gebouw in het duister gehuld, alleen het gedeelte waar de administratie van de groep van internaten is gehuisvest wordt nog gebruikt.

De hoge deur van de ingang waait open. Roos haast zich naar de ingang om de deur weer dicht te doen. De wind trekt hem uit haar hand, de deur slaat dicht en blijft dan gesloten. Het vage licht dat door de ramen boven de deur aan de zijkant van de hal naar binnen stroomt is wit en koud. Het glinstert op de hoogglans verf waardoor de vele lagen verf op de kozijnen en de deurposten zichtbaar worden.

De baliemedewerkster komt van haar stoel en loopt achter de balie vandaan. Ze kijkt Roos even aan en stapt richting deur. Roos loopt met een paar stappen naar haar toe. Het klakken van haar hakken op de granieten vloer weerklinken tegen de harde muren. Dan gaat de deur open en Jeanne stapt uit de archiefzaal de hal binnen.

‘Ha Mam. Dank u mevrouw, het is niet meer nodig’.

Roos draait zich even om en ziet dat de baliemedewerker het heeft begrepen. Deze loopt terug en pakt de documenten die ze terzijde had gelegd weer op. Roos loopt haar moeder tegemoet.

‘Ik sta voor de deur. Het regent nog niet, maar je weet maar nooit’

‘Roos, we moeten nog even wachten. Ik heb thuis al gebeld en verteld dat het nog even duurt. Je broer gaat bij vrienden eten.’

Roos helpt haar moeder in haar jas en pakt de tas op. Ze geeft de tas nog niet maar observeert een paar momenten haar moeder.

‘Wat ben je gespannen. Wat is er gebeurd?’

Jeanne laat de vraag voorbijgaan en pakt Roos bij haar arm.

‘Kom we gaan maar even wandelen.’

‘Maar...’

Ze lopen naar buiten door de grote zware deur, die Roos met aandacht sluit.

Het is nog geen vijf uur maar de zware bewolking maakt het vroeg donker. In de verte is nog een heldere streep licht te zien. Wind is vlagerig en laat steeds weer de afgevallen bladeren dwarrelen over de met grind bestrooide paden.

Roos geeft de tas aan Jeanne die deze om haar schouder zwaait en tegen zich aan drukt. Dan pakt ze de arm van haar moeder. Twee slanke vrouwen stappen over het grindpad, stevig gearmd en vertrouwd met elkaar. Het lange haar van Roos waait door de wind omhoog. Dat van Jeanne waait af en toe in haar gezicht maar ze reageert daar niet op. Hun lange jassen dansen naast elkaar op het ritme van hun stappen, af en toe verstoord door de wind.

Van opzij ziet zij haar moeder, maar die wil duidelijk nog niet beginnen.

‘Aan de andere kant van de vijver is een prieeltje, heb ik de vorige keer gezien’

Roos volgt de hand van Jeanne die in de verte wijst. Onder grote bomen staat een gebouwtje waar het licht van de stad in de verte door heen schijnt. Ze slaan het pad in dat naar het prieeltje leidt. Het grind knarst onder hun voeten.

‘Mam...’

‘Er komt straks nog iemand. Daar wil ik op wachten. Ik weet niet.’

Na een paar minuten bereiken ze het prieeltje. Het is gebouwd in de klassieke stijl, waarschijnlijk al flink oud maar het ziet er nog goed onderhouden uit.

‘Dit geeft in ieder geval beschutting als het zo gaat regenen.’

Ze stappen het prieeltje in en vinden een bank rond de paal in het midden die het dak ondersteunt. Roos gaat naast Jeanne zitten en pakt haar hand vast.

‘Mam. vertel eens, wat is er?’

‘Ik moet je het vertellen. Ik kan het nu. Waar ik aan twijfelde is nu zeker.’

Dan is Jeanne even stil. Roos fronst haar gezicht, maar zegt niets.

‘Waar moet ik beginnen? Je was nog maar zes toen oma dood ging. Kan je er nog wat van herinneren?’

‘Alleen dat het heel verdrietig was.’

‘Ja, dat was het ook. Het ging heel snel en er was heel weinig tijd voor oma’

Ze schuift naar Roos en begint te vertellen.

De diagnose was als een storm gekomen. In de verte hoorde je hem al razen. Dichterbij werd hij steeds indringender en eenmaal vastgesteld overweldigde hij iedereen. De reguliere controle was net als twee jaar daarvoor weer in de trailer van het bevolkingsonderzoek, routine. De uitslag kwam in de enveloppe die ze nog herinnerde van haar eerste onderzoek.

Maar nu was de uitnodiging voor onderzoek, niet over twee jaar, maar dezelfde week nog.

De moeder van Jeanne had haar gebeld en gevraagd om met haar mee te gaan. Jeanne had meteen begrepen waarvoor. Ze moest nog voor oppas zorgen om Roos op te vangen als ze uit school kwam, maar dat zou zeker lukken.

Op die dag had Jeanne haar opgehaald en samen waren ze naar de huisarts gefietst. 15 minuten langs de rand van de stad. Het weer was rustig en best nog warm voor de tijd van het jaar. Ze hadden gezwegen daar waar ze altijd over van alles kletsten als ze samen fietsten. Ze moesten nog even wachten voor ze naar binnen werden gehaald en tegenover de huisarts gingen zitten.

De huisarts was direct en zonder omhaal geweest. Er waren afwijkingen gezien op de foto's. Nader onderzoek moest uitwijzen of het goed of kwaadaardig was. Ze kon maar het best direct contact opnemen met haar chirurg.

Het was het begin geweest van onderzoek, slechte uitslag en weer onderzoek. De afwijking was zo ernstig dat ook gevreesd werd voor uitzaaiingen. Een volgende test toonde ook dat aan. Tenslotte maakte de laatste test duidelijk dat de oorzaak de gevreesde BRCA gen-mutatie was. De conditie van haar moeder was steeds sneller achteruit gegaan. De zorg voor haar moeder beheerste alle dagen van Jeanne. Haar broers deden ook hun best maar het kwam als altijd op haar neer. Nadat haar moeder was opgenomen in het ziekenhuis kwam er wat meer tijd voor Jeanne. In de schaarse momenten dat ze alleen was met haar moeder kon ze eindelijk weer praten, zo als vroeger.

Op een van die momenten was haar moeder helder, en ze scheen minder pijn te voelen.

‘Jeanne, ga eens zitten. Ik wil dat je even naar me luistert.’

Jeanne schoof een stoel bij het bed en pakte omzichtig haar hand vast. Al een paar dagen deden ook haar handen pijn.

‘Ons pap is er niet meer. En ik heb niet zoveel tijd meer om het je te vertellen.’

Jeanne, keek op en zag de tranen in de ogen van haar moeder.

‘We hebben het je nooit willen vertellen omdat het er niet toe doet. Maar nu moet ik het toch doen.’

‘Wat moet je vertellen?’

‘Ik heb me altijd voorgehouden dat het niet uitmaakt wie de moeder is, het gaat er om wie van je houdt en voor je zorgt?’

‘Mam... Wat bedoel je nou?’

‘Ik begrijp heel goed dat je je ook zorgen maakt. Nu ik de erfelijk vorm van borstkanker heb. De huisarts heeft me ook aangeraden dat met je te bespreken. Maar hij weet het ook niet.’

‘Wat niet?’

‘Dat ik wel je moeder maar niet je biologische moeder ben.’

De stilte die viel, bleef hangen. Jeanne keek naar beneden, naar haar hand die haar moeder stevig vasthield en vervolgens naar de ogen van haar moeder. Nu gevuld met tranen.

‘Maar ik begrijp niet...’

‘Ik was bijna dertig en dacht dat ik geen kinderen zou kunnen krijgen. We hadden al zoveel geprobeerd. Op een dag kwam de pastoor met de vraag of wij een kindje wilde adopteren. We moesten het diezelfde dag nog beslissen. Pap was er eerst niet voor maar het moment dat hij jou had gezien was hij het met mij eens.’

Ze kijkt Jeanne aan en ziet nog het ongeloof in haar ogen. Ze gaat dan wel verder.

‘We hebben tegen elkaar gezegd dat we nooit zouden laten weten dat wij niet je echte ouders zijn omdat dat er helemaal niet toe doet. Pap en ik hebben het er eigenlijk nooit meer over gehad. Alles was zo als het hoorde. En nadat ook nog je twee broers waren geboren voelden we echt het gezin dat we wilden zijn.’

Ze viel terug in haar kussens en sloot haar ogen. Jeanne dekte haar een beetje toe en legde de hand van haar moeder, die ze

nog steeds vasthield, zachtjes op de deken. Haar moeder reikte naar haar hand en omklemde die.

‘Daarom hoef jij je geen zorgen te maken, Jeanne, want jij hebt het gen niet.’

Vermoeid door de emoties en de zwaarte van het gesprek viel haar moeder weer in de kussens en sloot haar ogen.

De dagen er na ging de conditie van haar moeder snel achteruit. Doorgaans was ze versuft door de pijnstillers. Nog maar voor heel kort was ze helder, maar dan kon Jeanne even met haar praten. Op een van die weinige momenten had ze het eindelijk kunnen vragen.

‘Mam, waar ben ik geboren?’

Ze had haar eerst met onbegrip aangekeken. Maar ontspande zich toen.

‘In Schijndel, bij zuster Beatrice.’

Meer was er niet meer gesproken. Kort daarop was haar moeder in coma geraakt en niet meer bijgekomen. Jeanne bleef alleen achter met het geheim. Voor zover Jeanne kon overzien was er niemand meer die het haar kon vertellen. Nou ja, niemand die zij kende.

Jaren waren voorbij gegaan en de onrust was gezakt. Het verdriet door het verlies van haar moeder had haar in haar greep gehouden. Het was veel zwaarder dan het overlijden van haar vader, plotseling, op veel te jonge leeftijd. Bij dat verlies had ze haar moeder gehad als steun om het een plaats in haar leven te geven. Maar nu haar moeder overleden was, voelde zich echt wees. Nou ja, moeder, vader, ook dat bleef knagen.

Jeanne gaat staan en ziet door het glazen dak van het prieel de donkere wolken. Dat geeft zeker regen en misschien wel onweer.

Roos tuurt zwijgend voor zich uit. Dan komt ze naast Jeanne staan.

‘Ik vond oma wel altijd lief en zorgzaam. Maar ze is dus eigenlijk niet mijn echte oma.’

‘Dat was ze wel. En voor mij is het altijd mijn moeder gebleven.’

‘Heb je nooit pogingen gedaan om er nog achter te komen?’

‘Ik heb in de gemeente archieven van Schijndel gezocht maar daar is niets uit voortgekomen. Ik heb er geen enkele aanwijzing gevonden. En van zuster Beatrice heb ik niets in de bestanden van ziekenhuizen in de omgeving gevonden.’

‘Heb je het dan opgegeven?’

‘Tot heel kort geleden. Ja. Maar ik werd op het spoor gezet door een onderzoeker uit Den Haag die voor een ministerie werkte. Dat heeft geholpen en vandaag heb ik bijna alles kunnen achterhalen. Straks komt Adele hier naar toe. Ze heeft beloofd de laatste vragen van mij te beantwoorden.’

‘Adele?’

‘Ik kwam haar hier in het archief tegen en zij bleek heel veel te weten van de geschiedenis van het internaat. Ze heeft me erg geholpen’

‘Waarmee dan...?’

‘Ga nog maar even zitten.’

Het is nu overal donker om hen heen. De lichte vlek aan de horizon is verdwenen en alleen donkere wolken drijven voorbij. Het licht van de stad in de verte is vervaagd door de regen die daar al valt. De eerste druppels vallen nu ook hier op het glazen dak van het prieel. Het geluid versterkt het besef dat ze hier nog even moeten blijven om te schuilen voor de regen die nu snel zal komen.

‘In die gang vindt u alles. Als u vragen heeft komt u dan even naar de balie. Daar zijn altijd wel mensen die u kunnen helpen’.

Jeanne kijkt de grote zaal in. De gang die de baliemedewerker haar aan heeft gewezen is de laatste die ze van hieruit kan zien. Het daglicht dat door de hoge ramen naar binnen schijnt verlicht nog maar voor een deel de gang. De rest lijkt in duisternis gehuld.

‘De lichtknop vindt u aan het eind van de gang. U zult dat wel nodig hebben. Het is al best donker rond dit uur.’

‘Dank. Ik vind het wel, denk ik.’

Jeanne pakt haar tas op en loopt de zaal in. Ergens in een gang, halverwege de zaal, ziet ze iemand op een trap de opschriften van archiefdozen die op de schappen staan bekijken. Het gaat niet eenvoudig. Haar bewegingen zijn schokkerig alsof soms uit balans. De vrouw draait de dozen zodat ze ook de aantekeningen die zijn toegevoegd kan lezen. Af en toe stapt ze van de trap en zet weer een doos op het karretje waar al wat dozen op staan. De voorzichtigheid waarmee ze de trap weer opstapt, verradt haar gevorderde leeftijd. Ze ziet Jeanne stilstaan, lijkt haar aandachtig op te nemen maar reageert dan niet en pakt de volgende doos op.

Jeanne loopt door naar de gang die de baliemedewerker heeft aangewezen. Het is inderdaad erg donker en de lichtknop is niet eens zo maar gevonden. Hoge rekken vol met archiefdozen. Voor de bovenste schappen is een trap nodig. Tegen de muur onder het raam staat een ijzeren trap. De archiefdozen zijn gerangschikt naar jaar en eventueel naar maand. De gegevens op de labels zijn geschreven met steeds weer een ander handschrift en sommige zijn lastig te ontcijferen. Gelukkig helpt de volgorde in de schappen waar het ontcijferen te lastig wordt. De jaren voor 1950 zijn volop vertegenwoordigd, kan Jeanne zien. Daarna zijn de meeste jaren opgenomen in een enkele archiefdoos. Voor de jaren na 1960 staan geen dozen op de schappen.

Jeanne loopt langs de stellingen en zoekt het jaar 1956. Er is een doos van dat jaar en deze staat op de onderste rij. Ze kan de doos zonder problemen tussen de andere wegtrekken. Stof valt op de houten vloer en maakt ook vlekken op de mouwen van haar jas. Jeanne houdt de doos met beide handen op afstand en loopt naar de kleine tafel die aan het begin van de gang staat. Ze trekt haar jas uit en legt deze over de leuning van de stoel. Voorzichtig opent ze de doos en haalt er vier mappen uit die ze naast elkaar op de tafel legt. Zonder te zien waar zet ze de doos naast de tafel.

Grauwe grijze en groene mappen, sommige groezelig en met uitgelopen vlekken. Een dik lint houdt de documenten bij elkaar. Op alle mappen zijn aantekeningen gemaakt met potlood en verschillende kleuren balpen. Een map is tamelijk dun, de andere hebben een flink formaat. Ze schuift de stoel naar achteren en gaat zitten.

Op een bijeenkomst van de regionale genealogievereniging had een onderzoeker van het ministerie een presentatie gehouden over uitzonderlijke registraties van geboorten. Na afloop had Jeanne haar verteld waar ze naar op zoek was. Veel wist de onderzoeker er niet over te vertellen maar de opmerkingen dat internaten ook een uitgebreide registratie hadden was voor Jeanne het startpunt geweest. Na veel bellen en vragen was ze uiteindelijk bij dit internaat terecht gekomen. Vooral dat het in Schijndel stond maakte het veelbelovend. De onderzoeker had haar ook verteld dat haar geboorte jaar het enige zekere feit was waarmee ze misschien verder kon komen. Andere informatie werd om allerlei redenen weggelaten of bewust veranderd.

De eerste map, de dunste, gaat over een meisje dat direct na de geboorte is overleden. De tweede en derde map beschrijft jongetjes die zijn geboren in de zomer van 1956 en enkele dagen later door adoptie ouders zijn opgehaald. De brief van de kapelaan uit de parochie van het jongetje in de derde map

beschrijft de ellendige toestand van de moeder en haar ouders, de gewelddadige omgeving waarin het kind zou moeten opgroeien als het met de moeder mee terug zou gaan. Het handschrift van de grootouders is met moeite te ontcijferen maar maakt duidelijk dat ze het kind voor adoptie achter wilden laten op het internaat. Daarnaast veel formulieren met handtekeningen en stempels die de map dik maken. Het vierde dossier gaat over een meisje. Aandachtig leest Jeanne verder.

De brieven geven hetzelfde beeld als van de andere twee dossiers. De kapelaan die pleit voor hulp van de stichting die het internaat beheert, de grootouders die toestemming geven voor afstaan van het nog ongeborn kind en het verslag van de moeder die na veel twijfel en verdriet het kind wil afstaan. De vader wordt nergens genoemd.

De belofte voor goede zorg die de zusters van het internaat hadden gedaan werd in de brief van de moeder nog een keer herhaald om er zeker van te zijn dat ze goed voor het kind zouden zorgen, zo schreef ze. Voor de ouders van de moeder gold het blijkbaar als alibi. De pijn van de moeder die het afscheid haar deed werd schrijnend duidelijk door de kleine kriebels onderaan de brief. De moeder verwachtte dat deze brief ooit bij haar dochter terecht zou komen.

Verder nog handgeschreven brieven en getypte documenten. Jeanne pakt de brieven er tussen uit. De eerste van een stapeltje brieven maakt duidelijk dat de moeder spijt had van het afscheid en haar kind terug wilde. Bijna voor iedere maand is er een brief van de moeder met steeds hevige smeekbedes om haar kind terug te krijgen. Even zovele getypte brieven geven aan dat terug niet meer kon omdat het kind al bij andere ouders zou zijn. Aan de laatste brief, zeven maanden na de geboorte van haar dochter, is een brief bevestigd van de pastoor die de oprechtheid van de wens van de moeder bevestigde. Het laatste document geeft de overdracht van het meisje weer en verklaart waarom de brieven in het dossier zijn terecht gekomen. De moeder samen

met haar moeder hadden het kind op een zondagmorgen opgehaald.

Ontdaan door de ellende en uiteindelijk ook door de goede afloop knoopt Jeanne het lint van de vierde map dicht. Ze schuift ook deze terug in de archiefdoos en vouwt het deksel dicht.

Dit is dus niet het internaat waar ze geboren is. Eerst kon ze niet accepteren dat ze in een internaat geboren zou zijn en ter adoptie aangeboden, als een ongewenst mens. Langzaam is de wens gegroeid om het wel te weten als het inderdaad zo was. De aanwijzingen van haar moeder en de mogelijkheid om op dit internaat te zoeken had het zeker-weten dichterbij gebracht maar lijkt nu wel weer verder dan ooit.

Ze brengt de archiefdoos naar het schap waar deze heeft gestaan. Terug bij de tafel trekt ze haar jas aan, pakt haar tas op en loopt naar de schakelaar bij de muur om het licht uit te doen.

Ergens in de zaal valt een doos uit het schap en een trap wordt hoorbaar verschoven. Jeanne haast zich naar de gang waar ze eerder de vrouw bezig heeft gezien. Ze is gevallen en probeert overeind te komen. Jeanne helpt haar weer te gaan staan en kijkt haar aan.

‘Heeft u zich zeer gedaan.’

‘Nee, niet echt. Vooral geschrokken. Ik had een doos teruggeplaatst maar die viel terwijl ik nog op de trap stond. Beetje dom van me. Ik had de doos goed moeten neer zetten’

‘Overkomt ons allemaal wel eens.’

‘Het gaat alweer. Ik was toch bijna klaar.’

‘Kan ik u ergens mee helpen, mevrouw?’

‘Ik heet Adele, Adele Groale. Ik moet deze dozen nog terugzetten. Als u de trap wilt vasthouden? Zo goed ben ik niet meer ter been.’

‘Natuurlijk, ik was hier ook klaar. Ik heb wel even. Ik ben Jeanne van Korenveld’

‘Heeft u kunnen vinden wat u zocht?’